

SANATORIUM NA PLEŠI

30. 3. 3021

Dne 3. února 1916 otiskly „Pražské noviny“ úřední zprávu: „Po usilovné práci příslušných činitelů Spolku pro potírání nemocí tuberkulózních, opírající se o velice štědrou, veřejnou dobročinnost, podařilo se konečně vybudovati ústav, který možno počítati mezi nejpřednější v tomto směru, nejen v našem království, ale i v celé Říši. První podnět ke zřízení sanatoria pro nemocné s tuberkulózou vyšel již v květnu 1899 od českých lékařů profesora MUDr. Ivana Honla a MUDr. Erazima Vlasáka, kteří se právě vrátili z mezinárodního sjezdu proti tuberkulóze v Berlíně. Několik českých lékařů prof. MUDr. Chodounský, MUDr. Syllaba, MUDr. Vladimír Preninger na jejich popud navrhlo na mimořádné valné hromadě dne 19. června 1899 založení „Spolku ke zřízení a vydržování sanatorií pro tuberkulosní nemocné v zemích Koruny české,“. Ustavující valná hromada se konala 16. listopadu 1899 na Staroměstské radnici a předsedou byl zvolen tehdejší pražský primátor JUDr. Jan Podlipný. Úkolem spolku bylo obstarávat finanční prostředky z loterií, zábavných sbírek a dobrovolných sbírek na stavbu sanatorií. Programovým heslem bylo vybudovat „lidové“ sanatorium, finančně dostupné obyčejným lidem, a přesto vysoce kvalitní. Spolek se brzy přejmenoval na „Český pomocný zemský spolek pro nemocné plicními chorobami“ a zaznamenal první úspěchy. Zřizoval hřiště pro děti, letní zotavovny, kolonie a osady, v roce 1905 první dispenzář v Praze a v roce 1907 první venkovské sanatorium Albertinum pro děti s tuberkulózou a rachitidou. Ke splnění největšího ideálu spolku, vybudování lidového sanatoria, však chyběl důležitý a bohatý mecenáš.

Významnému členu spolku MUDr. Janu Dvořákovi se podařilo získat pro myšlenku stavby sanatoria, kněžnu Yvonne Colloredo-Mansfeld, která pozvala na dobříšský zámek tehdejšího předsedu spolku prof. MUDr. Emericha Maixnera, aby oslovil knížete Josefa Colloredo-Mansfelda. I ten byl myšlenkou nadšen a věnoval spolku pozemek lesa na Pleši o výměře 160 ha a v hodnotě 50 576 korun. Z poloviny se darovaný pozemek rozkládal v katastru Nové Vsi. Kníže tak učinil v rámci oslav 60. výročí panování císaře Františka Josefa I. V ústavu se měly léčit plicní choroby a měl být veden odborníky, sdruženými v „Českém pomocném zemském spolku pro nemocné plicními chorobami v království Českém,“.

Základní kámen k sanatoriu na Pleši byl položen ráno v neděli 6. prosince 1908. Pro novoveské to byla největší událost té doby. Toho dne se davy lidí shromáždily na dvoře statku Holých, čp. 1. Brzy sem začaly přijíždět kočáry se vzácnými hosty z Prahy, univerzitní profesor a vynikající chirurg MUDr. Otakar Kukula přijel dokonce v tehdy ještě v Nové Vsi málo viděném automobilu. Mezi dalšími hosty byl univerzitní profesor MUDr. Emerich Maixner, předseda spolku, který sanatorium postavil. Dále tu byl dvorní zdravotní rada dr. Petr, univerzitní profesor dr. Veselý, okresní hejtman Emanuel Wirth a

vrchní okresní lékař MUDr. Vežvald. Všichni čekali na ty nejvýznamnější host knížete a jeho choť. Po jejich příjezdu k Holým se celý průvod odebral na kopec Pleš, kde byl na vymýceném prostranství stan se základním kamenem. Čekali zde již lidé ze Senešnice, Zahořan a Lečic.

Slavnost zahájil předseda spolku MUDr. Maixner. Ve svém projevu vysvětlil význam budoucího sanatoria pro nemocné plicními chorobami a vzdal uznání ušlechtilému činu knížecích manželů. Poděkoval jim za jejich soucit s nemocnými. V anglickém jazyce pak poděkoval zvláště kněžně, která česky neuměla. Všichni přítomní pak společně provolali několikrát knížeti a kněžně „Sláva“. Kníže Josef Colloredo-Mansfeld poděkoval a vyjádřil svou radost, že mohl takto pomoci, a prohlásil, že bude se svou manželkou pozorně sledovat s největším zájmem stavbu a rozkvět ústavu. Univerzitní profesor MUDr. Kukula přečetl následně listinu, kde byl popsán účel stavby a způsob, jak k založení sanatoria došlo, a vložil ji do základního kamene. Pak všichni oficiálně poklepali na kámen. Všichni si s velkým zájmem prohlédli vystavený návrh a model budoucího sanatoria od profesora ČVUT architekta Rudolfa Kříženeckého. Během slavnosti byly podávány teplé nápoje a jídlo, které dala připravit kněžna Yvonne Colloredo-Mansfeld. Po poledni slavnost skončila.

Projekt na samotnou stavbu vypracoval profesor Rudolf Kříženecký, ale než došlo k zahájení prací, musel spolek nashromáždit potřebné finanční prostředky; rozpočet byl vypočítán na 677 383 K. Na celém území království byla vyhlášena loterie na stavbu sanatoria na Pleši a v jejím druhém kole mohla přinést výherci až 40 000 K. Tím šťastným byla rodina slévače Klíra ze Strašic. Jeho vítězný los měl číslo 214131.

Již následujícího roku byla vyměřena a vystavěna silnice z Nové Vsi na Pleš. Silnici vyměřil a její stavbu provedl Ing. Josef Němec z Prahy. Byla to skvělá pracovní příležitost pro řadu občanů Nové Vsi a Senešnice. Majitel statku čp. 1 Josef Holý, jehož pozemky ležely v bezprostřední blízkosti Pleše, vyšel spolku pro postavení sanatoria maximálně vstříc a prodal velmi levně část svých pozemků pro stavbu silnice. Byla postavena velmi rychle a kvalitně. Teprve roku 1966 byla provedena její rekonstrukce, v jejímž rámci byly vyasfaltovány všechny vnitřní komunikace v sanatoriu.

Brzy po stavbě silnice začala stavba vodovodu. Josef Holý slíbil přenechat spolku svou studánku Buňátku se silným, pro budoucí sanatorium naprosto postačujícím, pramenem zdravé, pitné vody. Při jednání si stanovil podmínku, že za to chce zavést do usedlosti vodovod, s tím, že bude čerpat pro svůj statek denně 8 hl vody. Spolek na podmínku přistoupil, ale když mělo roku 1910 dojít k samotné stavbě vodovodu, prohlásili někteří členové spolku podmínku statkáře Holého za nepřijatelnou a byla schválena výstavba vlastní studny na druhé straně silnice naproti Buňátce. Zjistili, že voda do studánky teče ze starého zlatého dolu, a mysleli si, že vodu zachytí do nové studny. Nestalo se tak. Když byla nová studna hotova, voda z dolu nebyla zachycena a spolek musel s Josefem Holým opět zahájit jednání. Nakonec byla uzavřena smlouva, že Josef Holý podstoupí sanatoriu Buňátku za zavedení vodovodu do statku čp. 1 a 99 let bude odebírat z tohoto vodovodu za roční poplatek 1 K maximálně 8 hl vody. Obě studny byly propojeny pod silnicí tunelem a na místě Buňátky byla postavena čerpací a filtrační stanice. Studánka tak zanikla. Odtud bylo šikmo nahoru do vrchu vedeno potrubí. Blízko vrchu kopce Pleš, výše než samotné sanatorium, byl postaven vodojem o obsahu 400 hl. Stavba vodovodu byla hotova roku 1911. V roce 1922 se ukázalo, že vody je málo, a tak v bývalé štole a jejím okolí byly hledány nové prameny. Ty byly podchyceny a svedeny do čerpací stanice. Byla zvýšena kapacita vodojemu na 800 hl vody. Stavbu vodojemu provedla firma Kress ze Smíchova a stavbu řídil Ing. Otakar Jiráček. V roce 1960 došlo ke generální opravě kanalizace a vodovodní instalace. V roce 1961 se pak vybudovala nová čistící stanice u plešského rybníka.

Dne 21. října 1912 byla zahájena stavba samotného sanatoria. Bylo to ve stejný den, kdy si občané Nové Vsi připomínali každoročně formou posvícení vysvěcení školní budovy. Stavbu sanatoria řídil architekt Blecha, který vycházel z projektu profesora Kříženeckého. Stavba vzbudila pozornost celého okresu a nabídlá výdělek nejen novoveským občanům. Na Pleš se brzy, vždy v neděli, začaly konat i

výlety doprovázené hudbou a pořádaly se zde koncerty.

Dne 28. června 1914 se konal na Pleši koncert. Počasí bylo překrásné a shromáždilo se zde velké množství lidí. Náhle přišla šokující zpráva. Následník trůnu Ferdinand d'Este a jeho manželka Žofie Chotková byli zastřeleni 28. června v Sarajevu. Za čtyři týdny byla vyhlášena mobilizace a velký počet dělníků a úředníků byl odvolán do války. Stavba byla načas přerušena. Přesto bylo sanatorium koncem roku 1915 dostavěno a sloužilo ve svých počátcích nemocným vojákům s průjmem plic, tuberkulózou a plicními chorobami. První vojáci přijeli do sanatoria 29. ledna 1916 a staralo se o ně 6 sester z kongregace Šedých sester III. řádu sv. Františka. Dne 2. února 1916 bylo sanatorium slavnostně otevřeno u příležitosti šedesátiletého panování císaře jako Jubilejní sanatorium na oslavu Jeho Výsosti císaře a krále Františka Josefa I. a současně u příležitosti desetiletého trvání Spolku lékařů. Duchovním správcem byl jmenován superior ze Skalky františkán P. Michael Jindra, primářem byl plukovník dr. Kašpar. 1. května 1916 byl jmenován první ředitel sanatoria doc. MUDr. Rudolf Eiselt.

Počet nemocných vojáků se neustále zvyšoval, koncem července jejich počet stoupl na 184. To byl problém, jelikož kapacita ústavu byla 120 lůžek. Bylo rozhodnuto, že lůžková kapacita se zvýší stavbou dvou zděných pavilonů. Původní návrh na dřevěné baráky byl zamítnut. Sanatorium získalo na stavbu úvěr 350 000 K a okamžitě byla zahájena stavba. Roku 1918, na konci války, byly pavilony dostavěny. Lůžková kapacita se tak zvýšila o 84 lůžek. Postele v pavilonech bylo možno přestěhovat ven na terasu. V pozdější době došlo k dalším úpravám a v roce 1966 mělo sanatorium k dispozici 325 lůžek. V roce 1967 byla dána do provozu také nová kotelna zařízená na spalování mazutu a nahradila starou na uhlí.

V době okupace zde byli především ranění němečtí vojáci a sanatoriu hrozilo zabrání německou armádou či SS. Několikrát sanatorium navštívili různí vyšší důstojníci SS i pravidelné německé armády, a to především po vyklizení sedlčanského okresu, kdy bylo v plánu i následné vyklizení příbramského okresu. Jen díky obrovskému úsilí tehdejšího primáře doc. MUDr. Basaře a následnému obratu ve válce k tomu nedošlo. Naopak někteří lékaři z týmu ředitele sanatoria pomáhali zraněným partyzánům v okolí Pleše.

Ústav byl zaměřen na konzervativní terapii a byla zde zavedena pneumotoraxová léčba. Po roce 1950 nastal odklon od konzervativní léčby k chirurgickým zákrokům (resekce plic apod.) a používání antituberkulotik. V padesátých letech bylo vybudováno rentgenové pracoviště, biochemická a mikrobiologická laboratoř, operační sály, zavedeno bronchoskopické vyšetření, zřízena tělocvična a zavedena rehabilitační cvičení. V létě 1951 bylo zřízeno diabetické oddělení, kde byli ošetřováni pacienti s TBC a diabetes. V roce 1952 byl vybudován operační trakt, který však již v roce 1958 musel být zmodernizován a byl doplněn resuscitačními pokoji. Od resekce plic se operace rozšířily na operace na trávicím traktu, urologické operace, ale i všeobecné chirurgické zákroky.

Hrudní chirurgii vedl na Pleši na světové úrovni doc. MUDr. Josef Kropáček. V roce 1953 bylo zřízeno oddělení pro urogenitální tuberkulózu. Za rok se na něm v padesátých a šedesátých letech vystřídalo až 200 nemocných z celých Čech. Bylo vybaveno urologickým rentgenovým stolem UREX, moderním operačním sálem a dobře vybavenou laboratoří. Současně bylo vybudováno oddělení pro gynekologickou tuberkulózu. V roce 1963 bylo zřízeno pneumologické oddělení, na kterém byli léčeni pacienti s nádorem plic. Dále vzniklo oddělení pro tuberkulózu kostí a kloubů. V letech 1916-1966 se v sanatoriu léčilo 40 852 pacientů a průměrná ošetrovací doba trvala 120 dnů. Pro velký zájem o léčbu v OLÚ TRN na Pleši byl areál roku 1987 rozšířen o nový pavilon. Také zde byly postaveny byty pro zaměstnance ústavu. Sanatorium na Pleši se v českém zdravotnictví stalo pojmem.

Léčebnu spravovaly v její historii následující organizace:

- Český zemský pomocný spolek pro nemocné plicními chorobami (1916-1919)

- Masarykova liga proti rakovině (1919–1945)
- Národní správa, správce MUDr. František Janouch (1945–1948)
- Ústřední správa lázní, sanatorií a zotavoven ROH (1948–1953)
- Hlavní správa československých lázní a zřídel (1953–1956)
- Zdravotní odbor KNV Praha (1956–1958)
- Krajský ústav národního zdraví v Praze (1958–1989)

Roku 1991 se sanatorium na Pleši stalo samostatným právním subjektem řízeným Ministerstvem zdravotnictví České republiky. V té době začalo nést název „Odborný léčebný ústav onkologie a pneumologie na Pleši“ a změnilo své odborné zaměření. Ústav v této době vytvořil podmínky pro poskytování komplexní onkologické péče na nejmodernější úrovni, a to pod vedením MUDr. Alexandry Aschermannové. Součástí plánů na přeměnu ústavu na onkologické a rehabilitační zařízení byla i stavba bazénu. Dne 2. prosince 2001 byl bazén slavnostně otevřen. Postaven byl za 2 400 000 Kč, které se vybraly při tzv. „Květinovém dni“. Ten zorganizovala Liga proti rakovině. Postavila ho firma „Podzimek a synové, s.r.o.“ z Jihlavy. Rehabilitační bazén slouží především onkologickým pacientům, kteří do ústavu přijíždějí na rekondiční pobyty a pro rehabilitaci pacientů hospitalizovaných v ústavu. V současné době se ústav zaměřuje především na onkologii a rehabilitaci. I jeho název se upravil na „Institut onkologie a rehabilitace“. Pro pacienty jsou zde denní ambulance onkologie, rehabilitace, stejně tak i interna, urologie, gynekologie, rentgenová diagnostika, sonografie a biochemická laboratoř.

Ústav měl v čele vždy skvělé odborníky:

- doc. MUDr. Rudolf Eiselt (1916–1921)
- prof. MUDr. Jaroslav Jedlička (1921–1926)
- doc. MUDr. Svatopluk Basař (1926–1948)
- MUDr. Josef Ungr (1948–1983)
- MUDr. Jiří Kocourek (1983–1986)
- MUDr. Alexandra Aschermannová (1987)
- MUDr. Josef Mertlík (1988–1989)
- MUDr. Pavel Prusík (1989–1991)
- MUDr. Alexandra Aschermannová (1991–2007)

Léčba v sanatoriu na Pleši byla vždy spojena s duchovní péčí. Ještě před příchodem vojska byla zdejší kaple Nejsvětějšího Srdce Páně 29. ledna 1916 vysvěcena mníšeckým farářem Františkem Rausem. Ošetřování nemocných v sanatoriu bylo předáno členkám řádu Šedých sester. Duchovní správa v sanatoriu byla předána skaleckému superiorovi P. Michaelu Jindrovi, který byl rovněž řádným zpovědníkem sester. Skalecký superior zde sloužil mše svaté v úterý, v pátek a v neděli, ale pro značnou nedostupnost ze Skalky se koncem února 1916 duchovní správy vzdal. Na jeho místo nastoupil dosavadní farář v Tetíně P. Jan Brož, který měl v sanatoriu byt (kuchyň a pokoj), otop a stravu. Avšak již koncem listopadu odešel 77letý farář do Prahy. Na jeho místo nastoupil P. Antonín Böhm.

Po něm na Pleši působil dlouhá léta P. Antonín Müller († 21. srpna 1938 v Praze), který je zde doložen již v r. 1933. Jelikož od roku 1938 vážně stonal a nemohl sloužit mše, musel ho zastupovat mníšecký farář P. Arnošt Šíma. Ten, aby mohl sloužit bohoslužby v Mníšku, v sanatoriu a případně i ve filiálním kostele v Kytíně, musel dostat trinační fakultu. Po smrti P. Antonína Müllera byl mníšecký farář P. Šíma ustanoven dočasným duchovním správcem. Konal zde každodenně mši v 6 hodin ráno. Dne 25. října 1938 se duchovním správcem na Pleši stal příbramský rodák P. Stanislav Pelčík z křížovnického řádu. Problémem bylo, že předtím zastával funkci probošta v západočeském Chlumu, ten však byl již tehdy součástí zabraných Sudet. Tamní politické úřady mu zabránily vykonávat funkci. Duchovní správy se museli opět ujmout mníšečtí faráři. Dne 10. listopadu 1939 zemřela v sanatoriu sestra představená

Antonie Kubíčková.

Duchovní správa a zdravotní sestry z kongregace Šedých sester mohly pacientům sloužit jen do roku 1960. V tomto roce musely z rozhodnutí Sekretariátu pro věci církevní na Ministerstvu školství a kultury, opustit sanatorium na Pleši. Působily zde od 1. února 1916. Byly velmi kvalifikované a svou službu vykonávaly vždy s nadšením. Jejich práce jim byla posláním. V roce 1950 sice proběhla „bartolomějská noc“, (akce K a R), ale i přesto na Pleši zůstaly. Civilních ošetřovatelek byl v té době velký nedostatek. V roce 1956 bylo na Pleši šestnáct řádových sester, v roce 1960 dvacet. Dne 20. července 1960 pro sestry přijel autobus, který je všechny odvezl do nemocnice v Milešově k nevyléčitelně nemocným pacientům. Místo nich na Pleši nastoupily civilní sestry. Kaple na Pleši byla zrušena a duchovní správa také. V roce 1966 došlo k přepatrování prostoru bývalé kaple, která tím prakticky zanikla.

K obnovení duchovní péče o nemocné došlo až po listopadu 1989 a nastolení demokracie v našem státě. Dne 4. dubna 1993 se zde konala po dlouhé době mše svatá.

Součástí volebního programu tehdejšího zastupitelstva v Nové Vsi pod Pleší byla i užší spolupráce s OLÚ na Pleši a v jejím rámci bylo i obnovení nemocniční kaple a činnosti zdravotních sester z řádu Šedých sester. Obnovení kaple možné nebylo, protože provedené úpravy ze šedesátých let to zcela znemožnily. Společně tehdy duchovní správce mníšecké farnosti P. Artur Matuszek, ředitelka ústavu MUDr. Alexandra Aschermanová a starosta obce MVDr. František Kolouch, CSc., hledali možnosti adaptace stávajícího prostoru na kapli. Vznikl i projekt na stavbu nové kaple v areálu ústavu a nabízel 3 varianty. V okamžiku, kdy bylo vše téměř domluveno, byl P. Matuszek přeložen do Prahy. Během krátkého působení jeho nástupce nedošlo v tomto směru k žádnému postupu a teprve P. Robert Cieszkowski dotáhl celou záležitost do konce. 3. července 2005 vysvětil na Pleši novou kapli a začal zde každý čtvrtek sloužit mše svaté. OÚ Nová Ves pod Pleší na ni přispěl částkou 10000 Kč a vysvěcení byla přítomna MUDr. Petra Tesařová z Národního centra léčby rakoviny a ředitelka ústavu. Kapli představuje jedna místnost v suterénu v blízkosti márnice, takže na první pohled je to místo pro duchovní účely nedůstojné. Je však funkční a plní úlohu, kterou má.

30. 3. 3021

Současný mníšecký farář P. Jan Dlouhý v ní zajišťuje pravidelnou bohoslužbu, která se koná každých čtrnáct dní v úterý a střídá se s bohoslužbou slova, kterou vede jáhen Jan Kolouch. Službu řádových sester na Pleši se nepodařilo obnovit z důvodu nedostatku řeholních sester.

Duchovní správci v sanatoriu na Pleši:

- P. Michael Jindra,
- P. Jan Brož,
- P. Antonín Böhm,
- P. Antonín Müller,
- P. Arnošt Šíma,
- P. Jan Schmidt,
- P. Miroslav Vlček,
- P. František Hochmann,
- P. Josef Čepička,
- P. František Janků,
- P. Jozef Andrejčák,
- P. Artur Matuszek,
- P. Roland Solloch,
- P. Robert Cieszkowski,
- P. Jan Dlouhý.

Zobrazeno: 15 x

From:

<https://cesty.in/> - **Cestovatelské stránky**

Permanent link:

https://cesty.in/sanatorium_na_plesi

Last update: **2024/05/30 18:51**

